

# Exposure Draft Conceptual Framework: Enige beschouwingen naar aanleiding van een ‘filling the gap’-exercitie

Ralph ter Hoeven

**SAMENVATTING** In deze bijdrage worden de hoofdlijnen van de Exposure Draft *Conceptual Framework for Financial Reporting* (ED/2015/4) besproken. Aandacht wordt besteed aan de opbouw van de ED alsmede aan die onderdelen die een behoorlijke verandering hebben ondergaan ten opzichte van het huidige *Conceptual Framework*. Specifiek zal worden ingegaan op definities van elementen, het voorzichtigheidsbeginsel, balansopnamecriteria en waarderingsgrondslagen. Ook komt het onderscheid tussen de winst-en-verliesrekening en *other comprehensive income* (OCI) aan de orde. Geconcludeerd wordt dat de IASB de ED vooral heeft aangepakt om keuzes te rechtvaardigen die hij in een eerder stadium bij de ontwikkeling van specifieke standaarden heeft gemaakt. Vanuit dit gezichtspunt kan worden gesproken van een ‘filling the gap’-exercitie. Vooral door het gebruik van *relevantie* als kapstokbeginsel voorkomt de IASB dat hij zich committeert aan conceptuele uitgangspunten in de ontwikkeling van de toekomstige standaarden.

**RELEVANTIE VOOR DE PRAKTIJK** Het *Conceptual Framework* is in zoverre relevant voor de praktijk dat erop moet worden teruggevallen indien geen specifieke regels binnen IFRS voorhanden zijn. Tevens biedt de ED een voorafschaduw van toekomstige keuzes. Op dit laatste aspect zal in deze bijdrage worden ingegaan waardoor de lezer inzicht verkrijgt in toekomstige ontwikkelingen.

## 1 Inleiding

De International Accounting Standards Board (IASB) heeft op 28 mei 2015 de Exposure Draft *Conceptual Framework for Financial Reporting* (ED/2015/4; vanaf nu de ED) gepubliceerd.

De ED is een voorlopig sluitstuk van een langlopend project tot herziening van het Conceptual Framework (CF) dat door de rechtsvoorganger van de IASB (International Accounting Standards Committee; IASC) is opgesteld in 1989 (vanaf nu: CF 1989). De herziening

van het CF werd in een gezamenlijk project met de FASB aangevangen in 2004. Het project werd in een aantal deelonderwerpen opgesplitst en de eerste onderwerpen werden in 2010 afgerond (vanaf nu: CF 2010)<sup>1</sup>. In dat jaar werden hoofdstukken over het doel van de jaarrekening (hoofdstuk 1) en kwalitatieve kenmerken van nuttige financiële informatie (hoofdstuk 3) gepubliceerd. Tevens werd een voorstel-hoofdstuk 2 over de ‘reporting entity’ (ED/2010/2) gepubliceerd. Aan het eind van 2010 legde de IASB het Conceptual Framework-project tijdelijk stil als gevolg van een te groot beslag van andere projecten op de capaciteit van de IASB. De twee nieuwe hoofdstukken werden geïntegreerd met de bestaande niet-overlappende delen van het CF, waardoor dit document feitelijk een mengvorm werd van zowel door de IASB (CF 2010) als het IASC (CF 1989-deel) gepubliceerde delen<sup>2</sup>. Een situatie die tot op de dag van vandaag bestaat want de huidige ED is uiteraard ‘slechts’ een voorstel.

Hoe dan ook, in september 2012 besloot de IASB het project weer op te starten maar nu zonder samenwerking met de FASB. De reden voor deze herstart werd gevonden in de antwoorden die de IASB kreeg op het ‘agendaconsultatieproject’ van 2011. In dit project vroeg de IASB aan de achterban welke onderwerpen van belang werden geacht voor uitwerking in daarop volgende jaren. Veel respondenten gaven in deze consultatie aan dat de IASB prioriteit moest geven aan de afronding van het CF. Vervolgens verscheen in juli 2013 het ‘Discussion Paper’ (DP 2013/1; vanaf nu DP) dat aan deze ED voorafging. Met andere woorden, de ED is mede tot stand gekomen op basis van antwoorden die de IASB verkreeg op vragen die gesteld werden in het DP van 2013.

De ED kende een commentaartermijn van 150 dagen (tot 26 oktober 2015) hetgeen gebruikelijk is voor een dergelijke veelomvattende ED. Tijdens deze periode heeft een aantal partijen<sup>3</sup> om verlenging van deze periode gevraagd naar 180 dagen (26 november 2015) het-

geen de IASB heeft gehonoreerd. De IASB hoopt het project in 2016 af te ronden. Hij geeft in de inleiding van de ED aan (pag. 7) dat deze korte termijn haalbaar wordt geacht doordat hij niet van plan is alle aspecten van het huidige ED fundamenteel te herzien. Hij wil uitgaan van het bestaande kader en deze verbeteren, moderniseren en aanvullen ('filling the gaps'). Deze pragmatische aanpak is de IASB niet vreemd gegeven het feit dat ook het DP in relatief korte tijd na de herstart van het project werd gepubliceerd en ook de tijd tussen het DP en de ED relatief kort genoemd mag worden (21 maanden). Persoonlijk verwacht ik dat de belangrijkste beslissingen in 2016 genomen zullen worden maar dat de uiteindelijke versie op zijn vroegst in het voorjaar van 2017 gepubliceerd zal worden<sup>4</sup>.

De vraag is wat voor gevolgen de publicatie van het hernieuwde CF te zijner tijd zal hebben op de 'dagelijkse verslaggevingspraktijk'. Daarbij dient bedacht te worden dat het CF een bestaande standaard nooit kan vervangen ('overrulen'). Het CF maakt niet in formele zin

deel uit van IFRS en wordt ook niet door de Europese Unie goedgekeurd in het kader van zijn goedkeuringsproces en zal dus niet op korte termijn invloed hebben op de inhoud van de jaarrekeningen. Wel verwijst IAS 8.11<sup>5</sup> naar het CF als er situaties zijn waarvoor geen specifieke regel binnen IFRS bestaat. Het CF staat verder aan de basis van toekomstige regelgeving. De keuzes die gemaakt zijn in het CF zullen doorwerken in de ontwikkeling van toekomstige standaarden en daarmee van de toekomstige verslaggeving. Daarbij dient wel bedacht te worden dat de IASB niet gehouden is om in een nieuwe standaard de keuzes in het CF te volgen. Aan het einde van elk project dat leidt tot een nieuwe standaard wordt wel geëvalueerd in hoeverre er strijdigheden zijn ten opzichte van het CF maar afwijkingen zijn om moverende redenen zeker mogelijk; bijvoorbeeld, als het gaat om specifieke erkennings- (*recognition*) of waarderingsbepalingen.

Het artikel kent tot slot van deze inleiding de volgende opbouw. Allereerst wordt aandacht besteed aan de

**Tabel 1 Structuur van het voorgestelde CF (ED 2015/3)**

| Hoofdstuk | Onderwerp                                                   | Achtergrond                                                                                                                                                                                             | Inhoud                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----------|-------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1         | The Objective of General Purpose Financial Reporting        | Al in 2010 gepubliceerd en onderdeel van het huidige CF. Aantal veranderingen in ED voorgesteld waaronder herintroductie van 'stewardship'.                                                             | Doelstellingen, nut en beperkingen van externe verslaggeving voor algemene doeleinden worden besproken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 2         | Qualitative Characteristics of Useful Financial Information | Al in 2010 gepubliceerd en onderdeel van het huidige CF. Aantal veranderingen voorgesteld waaronder herintroductie van 'prudence'. Tevens wordt de invloed van onzekerheid bij de waardering uitgelegd. | Kwalitatieve kenmerken van nuttige financiële informatie worden besproken. Relevantie enerzijds en 'betrouwbare weergave' anderzijds vormen de fundamentele kenmerken.                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| 3         | Financial Statements and the Reporting Entity               | Een nieuw hoofdstuk dat voortborduurt op een eerder uitgebrachte ED (ED/2010/2). Commentaar op ED/2010/2 is meegenomen in deze ED.                                                                      | Geeft verduidelijking vanuit welk perspectief de jaarrekening wordt opgesteld en licht de grenzen van de 'reporting entity' toe.                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 4         | The Elements of Financial Statements                        | Gebaseerd op CF 1989 met een aantal veranderingen en aanvullingen.                                                                                                                                      | Definities van activa en passiva, baten en lasten, en eigen vermogen. Nieuw ten opzichte van CF zijn definities van 'executory contracts' en 'unit of account'.                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 5         | Recognition and Derecognition                               | Gebaseerd op CF 1989 met een aantal veranderingen en aanvullingen.                                                                                                                                      | Met name de invloed van bestaans- en waarderingsonzekerheden op balansopname ( <i>recognition</i> ) wordt uitgewerkt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 6         | Measurement                                                 | Een geheel herzien hoofdstuk ten opzichte van CF 1989 waarin twee (hoofd)waarderingsbases worden onderscheiden. CF schrijft geen keuze voor.                                                            | Waarderingsbegrippen worden gedefinieerd. Nieuwe begrippen zijn <i>fair value</i> en <i>fulfilment value</i> . Criteria worden gegeven die kunnen worden gebruikt bij de selectie van een waarderingsbasis.                                                                                                                                                                                                                              |
| 7         | Presentation and Disclosure                                 | Nieuw hoofdstuk.                                                                                                                                                                                        | Op hoog niveau wordt beschreven welke informatie een jaarrekening dient te bevatten en hoe deze gepresenteerd en toegelicht dient te worden. Dit hoofdstuk zal als basis worden gebruikt voor het <i>Disclosure Initiative Project</i> . Tevens wordt aandacht besteed aan de wijze waarop <i>financial performance</i> moet worden gepresenteerd; inclusief elementen van <i>Other Comprehensive Income</i> (OCI) en <i>recycling</i> . |
| 8         | Concepts of Capital and Capital Maintenance                 | Overgenomen uit bestaand CF 1989 zonder veel aanpassingen.                                                                                                                                              | Twee kapitaalhandhavings-doelstellingen (nominalisme, substantialisme) worden besproken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

structuur van de ED, waarbij de vergelijking vooral zal worden gemaakt met het bestaande CF dat grotendeels dateert uit 1989. Er zal kort worden ingegaan op de achtergrond en inhoud van de hoofdstukken van de ED. In de derde paragraaf worden een aantal belangrijke keuzes van de IASB besproken die hij in de ED heeft gemaakt en waaromtrent de IASB ook commentaar wil ontvangen van de achterban. Het artikel sluit af met een nabeschuiving.

## 2 Inhoud en structuur van de ED

De ED bestaat uit acht hoofdstukken waarvan enkele delen zoals aangegeven al eerder zijn gepubliceerd. In tabel 1 wordt de structuur nader toegelicht.

## 3 Belangrijke inhoudelijke keuzes die zijn gemaakt in het CF

In deze paragraaf komen de belangrijke in de ED gemaakte keuzes aan de orde. Voor de volgorde heb ik me mede laten leiden door de vragen die de IASB zelf stelt in de ED en waarover ze graag commentaar wil ontvangen van de achterban. In elke subparagraaf wordt ter ondersteuning van de structuur tussen haakjes verwezen naar het relevante hoofdstuk uit de ED.

### 3.1 Terugkeer van stewardship en prudence (hoofdstuk 2)

Beide begrippen kwamen voor in het CF van 1989 maar zijn gesneuveld in het CF van 2010. Met name vanuit Europa (en daarbinnen het Verenigd Koninkrijk (VK)) ontstond kritiek op het verwijderen van deze begrippen in het CF<sup>6</sup>.

#### 3.1.1 Stewardship

Als het gaat om stewardship geeft de IASB aan dat de verwijdering van dit begrip in het CF 2010 vooral was ingegeven door moeilijkheden in de vertaling van dit begrip. Het Stramien van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ, 2014), feitelijk een vertaling van het CF 1989, vertaalt dit begrip met de woorden *verantwoording door het bestuur voor de aan haar toevertrouwde middelen*. Het Nederlands heeft dus inderdaad niet bepaald een synoniem voor dit begrip. In het CF van 2010 werd het begrip stewardship (CF 2010, OB 16) overigens nog wel omschreven (“*...how well management has discharged its responsibilities...*”). De terugkeer van de term voegt dus niet iets wezenlijks toe aan de inhoud van het CF maar kent eerder een symbolische betekenis, namelijk dat de IASB wel degelijk oog heeft voor het feit dat de jaarrekening ook gebruikt kan worden als middel voor het afleggen van rekenschap door het bestuur. In die zin zou stewardship ook ingevuld kunnen worden met het begrip *accountability*. De jaarrekening die derhalve mede dient als instrument voor het afleggen van verantwoording door het bestuur van de entiteit. En bij deze verantwoording hoort ook dat het bestuur inzicht geeft in de aan haar toegekende bezoldigingen. De IASB

geeft zelf aan in de ED (BC 1.9) dat informatie over bestuurdersbezoldigingen niet echt van belang is voor het inschatten van de toekomstige financiële prestaties van de gehele entiteit (in kwantitieve zin immers niet of nauwelijks materieel) maar dat deze informatie in het kader van *stewardship* wel degelijk van belang kan zijn. In dit kader wringt het dat de ED zich beperkt tot ‘*general purpose*’ financial statements. *Stewardship* behelst immers meer dan het afleggen van financiële verantwoording; in dit tijdsgewricht wordt (in toenemende mate) ook verwacht dat inzicht wordt gegeven in en verantwoording wordt afgelegd over aspecten van risicobeleid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. De ruimte hiervoor wordt met name gevonden in duurzaamheidsverslagen, geïntegreerde verslagen of secties binnen bestuursverslagen. Maar dit type rapporten valt buiten het toepassingsgebied van het CF.

#### 3.1.2 Voorzichtigheid (hoofdstuk 2)

Wat het begrip voorzichtigheid betreft verwijs ik naar de bijdrage van Hoogendoorn in dit themanummer. Het komt mij voor dat de terugkeer van het begrip vooral te danken is aan druk van de Europese Unie (EU) die veel waarde hecht aan de term voorzichtigheid<sup>7</sup>. De nieuwe Jaarrekeningrichtlijn van de EU laat wat dat betreft aan duidelijkheid niets te wensen over. Ik citeer vanuit de inleiding van deze Richtlijn (al. 9): *De jaarlijkse financiële overzichten dienen conform het voorzichtigheidsbeginsel te worden voorbereid en dienen een getrouw beeld te geven van de activa en de passiva, de financiële positie en de winst of het verlies van de onderneming*. In artikel 6 van de Richtlijn wordt het voorzichtigheidsbeginsel in verband gebracht met zowel de *opname* als de *waardering* van posten in de balans. Door de IASB wordt dit in de *basis for conclusions* (BC) van de ED aangeduid met de termen *asymmetric prudence* en *cautious prudence*. Bij het eerste bestaat de asymmetrie uit het feit dat ongerealiseerde winsten en verliezen anders worden behandeld respectievelijk dat aan activeringscriteria zwaardere eisen worden dan aan passiveringscriteria<sup>8</sup>. Een onderdeel van *asymmetric prudence* is dat winsten slechts worden opgenomen voor zover deze zijn gerealiseerd. Dit beginsel stelt feitelijk paal en perk aan het opnemen van ongerealiseerde herwaarderingen in de winst-en-verliesrekening zoals dat bijvoorbeeld gebeurt bij ‘*fair value through profit and loss*’ (FVTPL).

De scope van voorzichtigheid in de ED beperkt zich tot *cautious prudence*: “caution of making judgements under conditions of uncertainty”. Voorzichtigheid is dus een kenmerk (attribuut) van het waarderingsproces en kan (aldus de ED) worden beschouwd als tegenwicht voor de optimistische aard (bias) van de onderneming als opsteller van de jaarrekening (BC 2.9a). In die zin kan voorzichtigheid als een vanuit de regelgeving geïndiceerde ‘contra-bias’ worden beschouwd. Neutraliteit

kan in de ogen van de IASB ondersteund worden door het toepassen van voorzichtigheid (par. 2.18).

De IASB acht het niet verstandig om *asymmetric prudence* in de ED op te nemen als een kenmerk van nuttige informatie (BC 2.14). Hij wijst erop dat in veel standaarden sporen van *asymmetric prudence* te vinden zijn maar dat hij niet op voorhand in die richting opgestuurd wil worden. Zo ziet de IASB het, mijns inziens terecht, niet zitten om een verbod op te nemen op ongerealiseerde winsten.

Het komt me voor dat de IASB moeite heeft gedaan om linksom of rechtsom een rechtvaardigingsbasis te vinden voor de herintroductie van dit begrip. Ze doet dit vooral vanuit de *bias* die ze veronderstelt bij de opstellers (optimistisch) van de jaarrekening. Het van te voren uitgaan van een *bias* bij de opsteller komt merkwaardig over gezien het feit dat waarderingstendenties bij de opsteller (zo die er al zijn) op zijn minst ambivalent zijn. Zo zijn er in de wetenschappelijke literatuur ook genoeg aanwijzingen gevonden voor conservatisme. Bijvoorbeeld vanuit de wens om aan te sluiten bij de fiscale aangifte of bij het nemen van voorzieningen en afwaarderingen bij managementwisselingen (*big bath accounting*)<sup>9</sup>. Het is hoe dan ook duidelijk dat deze invulling van het begrip voorzichtigheid een andere is dan die in de EU-Richtlijn waar het primair gaat om *asymmetric prudence*. In IFRS wordt dit op een standaard-perstandaard-basis geregeld terwijl de EU dit heeft vastgelegd in een overkoepelend beginsel. Het verklaart waarom de EU in verzet kwam toen voorzichtigheid als begrip uit de CF 2010 werd verwijderd, maar het verklaart ook dat voorzichtigheid als begrip anders wordt ingevuld, zoals ook is aangegeven in de ED (BC 2.4)<sup>10</sup>.

### 3.2 Relevantie en betrouwbare weergave (hoofdstuk 2)

Deze twee begrippen vormen nog steeds de fundamentele kwalitatieve kenmerken van nuttige financiële informatie. Betrouwbare weergave is daarbij onze vertaling van 'faithful representation', een begrip dat al in het CF-2010 in de plaats kwam van de term 'reliability' omdat deze laatste term volgens de IASB onduidelijkheden opriep en volgens hem verschillend werd uitgelegd waarbij sommigen de nadruk legden op het aspect foutloos (free from error) en anderen weer op neutraliteit of accuratesse<sup>11</sup>. Het gaat echter volgens de IASB vooral om een betrouwbare weergave van economische fenomenen. Zo wordt in paragraaf 2.14 van de ED het bekende *substance over form*-beginsel onder de noemer van dit kenmerk geplaatst. Immers, het verschaffen van informatie over de juridische vorm terwijl de economische kenmerken verschillen van deze vorm, zorgt voor informatie die geen betrouwbare weergave is van economische fenomenen. We kunnen hierbij denken aan een financieel instrument dat juridisch de kenmerken heeft van een aandeel maar economisch kenmerken heeft van vreemd vermogen van

wege aanwezige rente- en aflossingsverplichtingen. Overigens was ook het *substance over form*-beginsel verwijderd uit het CF van 2010; ook dit begrip is dus weer toegevoegd aan de ED en maakt net zoals prudence en stewardship zijn *come back*.

Aan de ED is toegevoegd dat waarderingsonzekerheid een element is dat de relevantie van informatie beïnvloedt. Posten met een hoge waarderingsonzekerheid leveren een lagere relevantie op dan posten met een lage waarderingsonzekerheid (ED, par. 2.13). Een gecombineerde lezing van paragraaf 2.13 en 2.20 van de ED leidt tot de conclusie dat de IASB openstaat voor de omstandigheid dat de waarderingsonzekerheid zo hoog kan zijn dat waardering niet meer tot relevante informatie kan leiden. Er is hier een afweging (*trade off*) te maken tussen voordelen van opname in de balans en het nadeel hiervan in de vorm van een gebrek aan relevantie, aldus de IASB. Deze paragrafen zouden dus als basis kunnen dienen om in specifieke standaarden 'drempels' op te werpen voor de opname en waardering van posten in de balans.

### 3.3 Elementen van de jaarrekening (hoofdstuk 4)

Na een hoofdstuk waarin de grenzen van de 'reporting entity' centraal staan en waarin dit begrip nader wordt omschreven (Ter Hoeven, 2013), vervolgt de ED in hoofdstuk 4 met een behandeling van de elementen van de jaarrekening. De elementen activa, verplichtingen, eigen vermogen, baten en lasten, worden gedefinieerd. Over de laatste drie begrippen kan ik kort zijn: die zijn qua definitie nauwelijks veranderd. Wat betreft activa en verplichtingen worden in tabel 2 de definities van de ED en het huidige CF naast elkaar gezet.

Bij de asset-definitie valt op dat de term *economic resource* nader is ingevuld door te benadrukken dat dit middel een recht moet zijn dat de potentie heeft om economische voordelen te genereren. In de definitie is niet meer opgenomen dat voordelen 'expected' moeten zijn maar dat het actief in staat (*has the potential*) moet zijn om voordelen te genereren. Deze verandering van de definitie kan gezien worden als een verruiming van het asset-begrip. Opmerkelijk is dat *economic resources* worden beschouwd als recht. Dus in geval van het fysiek bezitten van een materieel actief is het niet zozeer het bezit dat wordt geactiveerd maar het eigendomsrecht (*right*) dat de entiteit in staat stelt het actief in te zetten voor de bedrijfsvoering waardoor economische voordelen kunnen worden gegenereerd. De vraag is wat dit verandert in de *unit of account* (zie hierna) van activa en in de de-componentisering van activa in verschillende bestanddelen. Hierbij geldt dat deze specifieke vragen op standaardniveau (dus bijvoorbeeld in IAS 16) zullen moeten worden uitgewerkt. Mijn afdronk is dat de ED het activabegrip niet alleen moderniseert (nadruk op rechten) maar ook verruimt<sup>12</sup>.

**Tabel 2 Definities actief en verplichting**

| Element/definitie | ED                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | CF                                                                                                                                                                                                |
|-------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Actief            | An asset is a present economic resource controlled by the entity as a result of past events.<br>An economic resource is a right that has the potential to produce economic benefits.                                                                                                                                                                                                                                                                             | An asset is a resource controlled by the entity as a result of past events and from which future economic benefits are expected to flow to the entity.                                            |
| Verplichting      | A liability is a present obligation of the entity to transfer an economic resource as a result of past events.<br>An entity has a present obligation to transfer an economic resource if both:<br>(a) the entity has no practical ability to avoid the transfer; and<br>(b) the obligation has arisen from past events; in other words, the entity has received the economic benefits, or conducted the activities, that establish the extent of its obligation. | A liability is a present obligation of the entity arising from past events, the settlement of which is expected to result in an outflow from the entity of resources embodying economic benefits. |

Wat de definitie van verplichtingen betreft is vooral het toegevoegde element *present obligation* in het oog springend. Deze sluit in mijn ogen redelijk goed aan bij de kaders die in de bestaande standaard over voorzieningen (IAS 37) zijn gesteld. Zo wordt nu ook al in IAS 37 (par. 19) gesteld dat alleen verplichtingen die onafhankelijk van toekomstige handelingen van een rechtspersoon blijven bestaan onderdeel kunnen zijn van het verplichtingenbegrip.

Gesteld kan worden dat met de zinsnede *practical ability to avoid the transfer* ruimte ontstaat om meer vanuit de context van de bedrijfsvoering te redeneren dan nu in IAS 37 het geval is. Vanuit IAS 37 wordt het kunnen vermijden van een verplichting tamelijk breed uitgelegd doordat ook scenario's in de beschouwing moeten worden betrokken die feitelijk niet praktisch haalbaar zijn omdat deze het voortbestaan van de bedrijfsvoering in gevaar kunnen brengen<sup>13</sup>. De ED lijkt wat dat betreft zijn schaduw vooruit te werpen in de ontwikkeling van een nieuwe standaard over voorzieningen als opvolger van IAS 37.

### 3.4 Unit of account (hoofdstuk 4).

De ED geeft een definitie van dit begrip en wel: de groep van rechten en/of verplichtingen voor welke de balansopname- (vanaf nu: *recognition*) en waarderingsbepalingen gelden. Datgene dus dat wordt geactiveerd of gepassiveerd en dientengevolge zal moeten worden gewaardeerd<sup>14</sup>. De *unit of account*-discussie speelt bijvoorbeeld een rol bij financiële instrumenten (onderscheid in componenten; portefeuillebenadering bij hedge-accounting en afwaardering), materiële vaste activa (componentenbenadering) en fair value-waardering. Het is dus een goede zaak dat dit begrip nu ook in de ED wordt uitgelegd, al lijkt de uitleg vooral bedoeld te zijn om *unit of account*-uitwerkingen die nu al in de standaarden aanwezig te zijn te rechtvaardigen<sup>15</sup>.

### 3.5 Executory contracts (hoofdstuk 4)

Een *executory contract* wordt omschreven als een contract waarin beide partijen nog niet of in eenzelfde mate (maar niet volledig) hebben gepresteerd (*equally*

*unperformed or equally partial performed*). Een dergelijk contract (zoals een inkoopcontract) bestaat uit een samenstel van rechten en plichten voor wat betreft de uitwisseling van economische middelen en leidt tot een actief als de (ruil)voorwaarden gunstig zijn of tot een verplichting als deze ongunstig zijn. Uiteindelijk hangt het af van de specifieke opname- en waarderingscriteria of dergelijke contracten moeten worden opgenomen in de balans<sup>16</sup>. Op het moment dat één van de partijen presteert houdt het *executory contract* op met bestaan en zullen activa en verplichtingen moeten worden verantwoord. Zoals voorraden en crediteuren worden opgenomen bij de inkopende partij na uitlevering van de goederen. Dit gedeelte is te zien als een combinatie van een deel van het bestaande CF tezamen met de omschrijving van *executory contracts* in IAS 37.3. Ook dit is dus weer een voorbeeld waarin bestaande lacune in het CF wordt opgevuld.

### 3.6 Recognition algemeen (hoofdstuk 5).

Het belang van hoofdstuk 5 van de ED schuilt toch vooral in de criteria voor *recognition*. Alvorens hierop in te gaan wil ik niet onvermeld laten dat de balans en de resultatenrekening (winst-en-verliesrekening en *other comprehensive income*) een gelijke prominentie lijken te kennen in de ED. Opname in de balans vereist dat aan de definitie van een actief, verplichting of eigen vermogen wordt voldaan en opname in de resultatenrekening vereist dat aan de definitie van baten en/of lasten wordt voldaan. Maar vervolgens stelt de ED (evenals het huidige CF) wel dat toepassing van *matching van opbrengsten en kosten* er niet toe mag leiden dat er posten op de balans komen te staan die niet aan de definitie van een actief of verplichting voldoen (par. 5.8). Het opnemen van een kostenegalisatievoorziening zoals nu toegestaan in de Nederlandse wet (art. 2:374 lid 1 BW) zal ook op basis van de ED geen grond vinden binnen IFRS<sup>17</sup>. Gesteld kan worden dat de balans nog steeds op punten wint; indien immers niet wordt voldaan aan de definitie van bijvoorbeeld een actief zal tegenover een creditering (het toenemen van een schuld of het afnemen van een

actief) een kostenpost moeten staan volgens ons dubbelboekhoudstelsel (transacties met aandeelhouders daargelaten).

### 3.7 Recognition criteria (hoofdstuk 5)

In het huidige Conceptual Framework (IASB, 2010, par. 4.38) staan twee criteria centraal: waarschijnlijkheid (van in/uitstroom economische voordelen) en betrouwbaarheid van waardering. De ED stelt daar drie criteria tegenover die aansluiten op de kwalitatieve kenmerken van nuttige financiële informatie:

1. relevantie;
2. betrouwbare weergave;
3. voordelen van informatie moeten kosten van informatie overtreffen (cost/benefit criterium).

Het 'oude' criterium waarschijnlijkheid wordt eigenlijk ondervangen door relevantie; er worden namelijk drie omstandigheden genoemd waarin informatie *niet wordt geacht relevant te zijn* waardoor dus ook niet aan de recognition criteria kan worden voldaan:

1. het is onzeker of een actief bestaat respectievelijk van goodwill kan worden onderscheiden, of dat een verplichting bestaat;
2. als deze wel bestaan maar er slechts een kleine kans is dat een instroom of uitstroom van economische voordelen zal ontstaan;
3. als waardering van een actief of verplichting aanwezig is of verkregen kan worden maar het niveau van waarderingsonzekerheid zo hoog is dat de waardering een beperkte relevantie heeft en er verder ook geen waarderingsalternatieven voorhanden zijn.

Als voorbeeld van bestaansonzekerheid noemt de ED zaken zoals *know how* en klanten-/leveranciersrelaties. De complexiteit om dit soort zaken te scheiden van de ontwikkeling van de onderneming vertoont overeenstemming met IAS 38 (par. 64). De opname van een actief of verplichting met een lage kans op in/uitstroom van economische voordelen kan volgens de ED leiden tot relevante informatie, zeker als er een waarderingsbasis wordt gekozen die rekening houdt met deze lage kans. Maar geeft de ED aan: soms is dit ook niet het geval bij *very low probabilities*. Kortom, met deze vrij open benadering lijkt het criterium waarschijnlijkheid in de zin van 'more likely than not' geen lang leven meer beschoren te zijn. Hoewel ook nu weer bedacht dient te worden dat de IASB in een specifieke standaard aparte criteria voor opname en waardering kan aanleggen.

Bij de derde omstandigheid is het interessant op te merken dat de IASB dit ziet als strijdig met het kenmerk *relevantie* en dus niet met het kenmerk *betrouwbare weergave*. In een dergelijke situatie zal volgens de IASB een puntschatting derhalve niet-relevante informatie opleveren.

Bij het criterium *betrouwbare weergave* stelt de ED dat niet alleen gekeken moet worden naar balansopname maar ook naar de waardering, presentatie en toelichting van informatie over het element in kwestie. Zo kan het voorkómen van een accounting mismatch een reden zijn een post op te nemen om zo te voldoen aan het criterium *betrouwbare weergave*. Ook kan aan het criterium worden voldaan door het geven van een extra toelichting in de jaarrekening op de balanswaardering (disclosures). Het is opmerkelijk dat deze *all in*-benadering om te beoordelen of een element al dan niet in de primaire overzichten moet worden opgenomen (recognition) aan betrouwbare weergave wordt toegevoegd en niet aan relevantie.

Het schuiven van de drie bovengenoemde situaties onder de noemer relevantie maar ook de uitwerking van betrouwbare weergave als criterium voor recognition, komt enigszins kunstmatig over. Zo had de derde situatie bij het criterium relevantie (waarderingsonzekerheid) met evenveel recht onder 'betrouwbare weergave' geschaard kunnen worden. De redactie van de ED kan verbeterd worden als de situaties worden gepromoveerd tot criteria en de hoofdkenmerken relevantie en betrouwbare weergave' overkoepelende kwalitatieve kenmerken blijven. Met andere woorden: uit deze twee hoofdkenmerken volgt een aantal criteria die bepalend kunnen zijn voor de recognition van elementen. Resteert de belangrijke constatering dat de waarschijnlijkheidsdrempel (probability threshold) in de ED is verwijderd, hetgeen aanleiding kan zijn tot het sneller opnemen van posten in de balans zoals dat nu ook al in overnamesituaties (IFRS 3) het geval is<sup>18</sup>. Overnemende ondernemingen dienen activa en verplichtingen te identificeren en op de balans op te nemen zelfs als er een kleine waarschijnlijkheid is<sup>19</sup>. Die ongelijkheid tussen IFRS 3-criteria en overige criteria wordt nu dus opgeheven.

### 3.8 Waardering (hoofdstuk 6)

Het hoofdstuk over waardering is ingrijpend veranderd. In plaats van de huidige vier grondslagen worden in de ED de grondslagen samengevat in twee waarderingsbases:

1. historische kosten;
2. current value.

De nadere uitsplitsing in waarderingsbegrippen geef ik weer in tabel 3.

Bij current value wordt dus een onderscheid gemaakt tussen waarderingsbases die uitgaan van de deskundige en onafhankelijke marktparticipant die het actief koopt of de verplichting overneemt. Dat zijn de fair value-kaders die nu ook al in IFRS 13 uitgebreid aan bod komen. De waarderingsbases binnen de entiteit-specifie-

**Tabel 3** Overzicht waarderingsbegrippen

| 1. Historische kosten | 2. Current value            |                                |                                |
|-----------------------|-----------------------------|--------------------------------|--------------------------------|
|                       | Marktparticipant-benadering | Entiteit-specifieke benadering | Entiteit-specifieke benadering |
|                       |                             | Activa                         | Verplichtingen                 |
|                       | 2a. Fair value              | 2b. Value in use               | 2c. Fulfillment value          |

ke benadering zijn ontleend aan de definitie van *entity specific value* die is opgenomen in IAS 16. *Value in use* is het bekende die is opgenomen in IAS 36 gebruikte begrip waarmee impairment-testen kunnen worden uitgevoerd en die door onze wetgever wordt vertaald met bedrijfswaarde. Hierbij wordt uitgegaan van de contante waarde van de toekomstige kasstromen die het actief bij voortgezet gebruik (inclusief restwaarde) kan genereren. *Fulfillment value* is het zusterbegrip van *value in use* maar wordt slechts gebruikt voor verplichtingen. Dit waardebegrip geeft informatie over de contante waarde van de toekomstige kasstromen die de onderneming verwacht nodig te hebben om de verplichting af te wikkelen. Deze informatie heeft voorspellende waarde aldus de ED, omdat het iets zegt over de wijze waarop de entiteit verwacht de verplichting af te wikkelen (nakoming, overdracht, afkoop, e.d.). Gesteld zou kunnen worden dat de entiteit-specifieke intentie met betrekking tot de wijze van afwikkeling van de verplichting een rol speelt in de waardering hiervan. In die zin komt dat overeen met *value in use* want als niet meer van voortgezet gebruik mag worden uitgegaan omdat het actief aangehouden wordt om af te stoten (held for disposal; ongeacht de resterende levensduur van het actief) dan zal de *value in use* de opbrengstwaarde benaderen, aldus IAS 36. De verwachte aanwending van het actief bepaalt dus de invulling van de waarderingsgrondslag en dat geldt voor *fulfillment value* evenzeer maar dan met betrekking tot de afwikkeling van de verplichting.

Het bovenstaande leidt tot de constatering dat de waarderingsgrondslag fair value zijn plaats in de ED heeft gevonden en dat is meer dan terecht maar feitelijk veel te laat. Reeds in mijn oratie in juni 2006<sup>20</sup> heb ik gesteld dat het “onbegrijpelijk is dat pas recentelijk (RtH: ik spreek over juni 2006) door de IASB een aanzet is gemaakt om het Conceptual Framework op dit gebied uit te breiden. Dat had feitelijk al moeten gebeuren voordat fair value een belangrijke plaats kreeg als waarderingsgrondslag.”

Uiteraard komt verder de vraag op of de ED nog directieven geeft in welke situatie welke waarderingsgrondslag moet worden gebruikt. Allereerst gaat de ED uit van het uitgangspunt dat gegeven het doel en de kwalitatieve kenmerken van nuttige financiële informatie tezamen met het cost/benefit criterium, het waar-

schijnlijk zo zal zijn dat beide waarderingsbases gebruikt moeten worden. In mijn oratie heb ik dit gebruik van een gemengd waarderingsmodel ter wille van het informatienut van de jaarrekening samengevat onder het adagium: ‘*Different bases of measurement for one purpose*’. Niettegenstaand dit algemene uitgangspunt geeft paragraaf 6.54 van de ED twee factoren waarmee rekening moet worden gehouden in de selectie van de waarderingsbasis:

1. hoe het actief of de verplichting bijdraagt aan de toekomstige kasstromen; dit zal afhangen van de aard van de bedrijfsactiviteiten die worden uitgevoerd door de entiteit; vastgoed bestemd voor verkoop kent een ander toekomstig kasstrooppatroon dan vastgoed bestemd voor eigen gebruik;
2. de aard van het actief of de verplichting.

Dit stemt redelijk overeen met de breuklijnen die ik in mijn oratie heb geformuleerd en die een rechtvaardiging vormen voor overgang van historische kostprijs naar fair value. De derde factor die ik nog onderscheidde was hoe het management zelf het actief of de verplichting waardeert in het kader van haar interne rapportering (managementinformatiesysteem). Maar deze dimensie is ook weer te vangen onder de noemer relevantie: als het management meent dat waarderingsgrondslag x de meest relevante informatie oplevert voor interne rapporteringsdoeleinden, dan zal dit in de regel ook gelden voor de externe verslaggeving.

Tot slot valt nog op te merken dat de ED niet alleen openstaat voor het gebruik van beide waarderingsbases maar ook de mogelijkheid biedt dat beide bases worden gebruikt voor de verwerking van hetzelfde actief. Zo kan een actief in de balans verwerkt worden tegen current value terwijl de verwerking in de winst-en-verliesrekening plaatsvindt op basis van historische kostprijs. Deze benadering komt nu al voor in de categorie Fair-Value-through-Other Comprehensive Income (FVOCI) zoals deze in IFRS 9 is opgenomen. De winst-en-verliesrekening laat dan het beeld zien alsof het actief tegen kostprijs of lagere waarde zou zijn gewaardeerd terwijl de overige waardeveranderingen van het instrument via *other comprehensive income* (OCI) lopen. De waardeveranderingen van het actief worden dus feitelijk gesplitst opgenomen in het resultatenoverzicht. Op basis van de voorlopige besluiten in het *insu-*

rance project mogen we er vanuit gaan dat deze benadering ook toegestaan gaat worden bij de verwerking van verzekeringscontracten.

### 3.9 Presentatie en toelichting (hoofdstuk 7)

In het nieuwe hoofdstuk 7 *'Presentation and Disclosure'* wordt in de eerste plaats het bereik (scope) van de jaarrekening in de beschouwing betrokken, in de tweede plaats worden presentatie- en toelichtingsvereisten als communicatiemiddelen voorgesteld en tot slot wordt aandacht besteed aan informatie over financiële prestaties. Met name dit laatste onderdeel is onderwerp geweest van veel discussie in het voortraject waarbij vooral de afbakening tussen de winst-en-verliesrekening en 'other comprehensive income' (OCI) aan de orde is geweest.

#### 3.9.1 Bereik van de jaarrekening

Bij dit onderdeel is vooral het gebruik van toekomstgerichte informatie een onderwerp van discussie. De ED zegt daarover dat alleen toekomstgerichte informatie dient te worden opgenomen als het relevante informatie oplevert over de activa, verplichtingen en eigen vermogen van de entiteit dan wel over de prestaties van de entiteit over de rapporteringsperiode. Dus als de waardering van een balanspost afhangt van toekomstige kasstromen (voorzieningen, activa die al dan niet afgewaardeerd zijn of moeten worden) dan levert toekomstgerichte informatie relevantie op. Voor overige toekomstgerichte informatie (zoals kasstroomprognoses) verwijst de IASB naar andere rapportages dan de jaarrekening zoals het bestuursverslag. Het is duidelijk dat de IASB een boekhoudkundig begrip hanteert van het eigen vermogen want voor de belegger kan informatie over toekomstige transacties en kasstromen (denk aan investeringsbegrotingen, financieringsprognoses, aandeleninkoopprogramma's, voorgenomen dividendbeleid, et cetera) wel degelijk relevant zijn. De relevantie wordt in essentie ingeperkt tot de posten die zijn opgenomen in de primaire overzichten en daarmee samenhangende informatie<sup>21</sup> die lopen tot balansdatum.

#### 3.9.2 Presentatie en classificatie

Deze onderdelen worden nadrukkelijk in het kader bezien van efficiënte en effectieve communicatie. Daaronder valt ook, aldus de ED, het gebruik maken van doelstellingen en principes voor de toelichting en de presentatie in de jaarrekening in plaats van gedetailleerde regels die mechanische toepassing (lees: het plichtmatig invullen van checklisten) in de hand werken. Hier zien we ook al de vruchten van het *disclosure initiative*-project dat tot doel heeft de IFRS-jaarrekeningen meer relevant te maken door bijvoorbeeld een beter beschreven materialiteitsbegrip en het opnemen van bepalingen die voorkomen dat een veelheid van in-

formatie de echt relevante informatie overwoekert. In dit kader is het ook aardig te noemen dat de ED nadrukkelijk aangeeft dat entiteit-specifieke informatie nuttiger is dan 'boilerplate'-informatie of overige gemakkelijk verkrijgbare informatie.

#### 3.9.3 Financiële prestaties

Waarvoor dient de winst-en-verliesrekening en wanneer komen posten in aanmerking te worden opgenomen in 'other comprehensive income' (OCI)? Dat is in het kort de samenvatting van de slechts negen alinea's die de ED aan het onderwerp *financiële prestaties* besteedt. Opvallend is dat de ED dit gedeelte begint met het geven van een dermate brede doelstelling van de winst-en-verliesrekening (*depict entities return on economic resources; assessing future cash flows and management's stewardship*) dat het moeilijk voorstelbaar is dat bepaalde baten en lasten hier niet in zouden kunnen vallen. De ED stelt vervolgens dat de winst-en-verliesrekening de primaire bron van informatie is over de prestaties van de entiteit en dat in beginsel alle baten en lasten hierin worden opgenomen. Vervolgens worden er twee situaties onderscheiden: situaties waarin deze veronderstelling (dus alle baten en lasten verwerken in de winst-en-verliesrekening) nooit weersproken (*rebutted*) kan worden en situaties waarin dit wel het geval is. De eerste categorie bestaat uit de volgende situaties:

1. baten of lasten samenhangende met activa en verplichtingen die op kostprijs worden gewaardeerd;
2. componenten van baten of lasten van op *current value* gewaardeerde activa en verplichtingen die naar hun aard ook zouden ontstaan als de activa en verplichtingen op kostprijs zouden zijn gewaardeerd (als voorbeeld wordt de interestbate van een op *current value* gewaardeerde rentedragende vordering genoemd).

De veronderstelling kan alleen worden weersproken in de volgende situaties:

- a. (componenten van) baten of lasten samenhangende met activa en verplichtingen die op *current value* zijn gewaardeerd en die niet geschaard kunnen worden onder de noemer van 2. bovenstaand;
- b. als het uitsluiten van baten of lasten in winst-en-verliesrekening de relevantie van dit overzicht versterkt.

Het is duidelijk dat de bepaling onder b. een soort 'catch all'-karakter heeft waar veel huidige OCI-items onder zouden kunnen vallen. Te denken valt aan:

- omrekenings(translatie)verschillen buitenlandse deelnemingen;
- cash flow hedge-reserves;
- actuariële winsten en verliezen bij *defined benefit*-pensioenregelingen.

Het laat in ieder geval de IASB vrij om op 'standaard-per-standaard'-basis bepaalde soorten baten en lasten

uit de winst-en-verliesrekening te verwijderen onder de noemer van versterking van relevantie.

De veronderstelling is tot slot dat in OCI opgenomen posten worden 'gerecycled'; dus alsnog worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening (met dan uiteraard een tegenstelde boeking in OCI). Maar ook deze veronderstelling kan weerlegd worden als er geen duidelijke basis is in welke periode deze recycling dan zou moeten leiden tot een versterking van de relevantie van de winst-en-verliesrekening. Het is duidelijk dat de in OCI opgenomen parkeerposten zoals cash flow-reserves zeker gerecycled blijven worden en dat dit naar alle waarschijnlijkheid niet zal gelden voor actuariële winsten en verliezen. Maar goed, ook hier houdt de IASB de nodige vrijheidsgraden om op 'standaard-per-standaard'-basis tot recycling te besluiten.

We refereren tot slot van dit gedeelte graag aan de bijdrage van Brouwer (2015) in dit themanummer. Hij heeft kritiek op het feit dat *financiële prestatie* als begrip niet afzonderlijk wordt gedefinieerd. Hij concludeert wat mij betreft terecht dat de IASB dit begrip reduceert tot een presentatievraagstuk gericht op OCI en recycling. De aanpak in de ED doet zijns inziens geen recht aan het belang van informatie over financiële prestaties voor gebruikersbeslissingen in de praktijk.

### 3.10 Kapitaalhandhaving (hoofdstuk 8)

Dit hoofdstuk 8 van de ED is het slothoofdstuk dat op zeer geringe aanpassingen na is ontleend aan het CF 1989. *Physical capital maintenance* (substantialistische kapitaalhandhaving) is nog steeds mogelijk onder de ED. Dit zou ook een rechtvaardiging kunnen zijn voor het niet *recyclen* van herwaarderingsreserves tijdens het verbruik of op het moment van vervreemding (realisatie) van het actief zoals dat nu ook in IAS 16 en 38 het geval is. De herwaarderingsreserve valt in dat geval hooguit vrij binnen het eigen vermogen<sup>22</sup>.

## 4 Conclusies en nabeschuiving

In de inleiding hebben we reeds de 'filling the gaps'-benadering aangehaald die de IASB heeft gehanteerd in de herziening van de ED. Hij wil uitgaan van het bestaande kader en deze verbeteren, moderniseren en aanvullen. Het bovenstaande overziend concludeer ik dat de ED in een moderner jasje is gestoken maar ook niet veel meer dan dat. Eigenlijk is de ED vooral aangepast op basis van discussies die de IASB eerder heeft gevoerd en keuzes die eerder zijn gemaakt.

Dit blijkt al gelijk uit de herdefiniëring van de activa en verplichtingen waar de IASB dicht bij de conclusies is gebleven die hij in het kader van IFRS 3 al had gemaakt (IFRS 3 BC 128)<sup>23</sup>. Maar het is ook duidelijk te zien in het hoofdstuk over waardering bij de invulling van de niet-entiteit-specifieke en entiteit-specifieke

waarderingsbases. En in het bijzonder bij de mogelijkheid dat zowel een kostprijs- als een *current value*-basis wordt gebruikt voor de verwerking van hetzelfde actief. Deze benadering zien we nu al terug in IFRS 9 maar ook in de keuzes die al zijn gemaakt in het *insurance project*. In die zin geven deze aanpassingen in de ED met terugwerkende kracht een rechtvaardigingsbasis voor reeds gemaakte keuzes die op het moment dat deze keuzes werden gemaakt niet of met moeite ontleend konden worden aan het toenmalige CF.

Verder valt op dat het kenmerk relevantie (leidt opname in de jaarrekening tot nuttige informatie voor de gebruiker) van stal wordt gehaald op momenten dat verwacht zou kunnen worden dat specifieke concepten worden aangedragen die de te maken keuzes zouden onderbouwen. De IASB brandt zijn vingers bijvoorbeeld niet echt aan conceptuele uitgangspunten die ten grondslag zouden kunnen liggen aan de winst-en-verliesrekening enerzijds en OCI anderzijds. Als het de relevantie versterkt dan kunnen baten en lasten in OCI worden opgenomen in plaats van in de winst-en-verliesrekening. En posten waarvoor een grote waarderingsonzekerheid geldt kunnen op basis van dit relevantiekenmerk niet in de balans worden opgenomen. Relevantie wordt feitelijk een soort kapstokbeginsel (ontleend aan het doel van de jaarrekening) zoals we dat ook kennen onder Titel 9 BW 2 als het gaat om het geven van het vereiste inzicht.

De IASB laat zich ook van zijn politiek sensibele en pragmatische kant zien door voorzichtigheid en *stewardship* als begrippen weer op te nemen en het zo te verantwoorden dat de herintroductie van deze begrippen inhoudelijk het CF niet veranderen. Zo wordt voorzichtigheid in het kader van neutraliteit verantwoord wat in ieder geval semantisch gezien als een opmerkelijke vondst kan worden beschouwd. Enige taalkundige acrobatie is hier de IASB niet vreemd. Tegelijkertijd zien we dat de EU het voorzichtigheidsbeginsel veel zwaarder aanzet in de EU-Jaarrekeningrichtlijn; dus het is de vraag of dit diplomatieke gebaar van de IASB de EU tevreden zal stellen.

In hoeverre werpt de ED nu zijn schaduw vooruit op toekomstige aanpassingen van de standaarden? Een aantal aspecten komt naar voren.

OCI zal nadrukkelijk als overzicht zijn plaats behouden voor elementen waarvan de IASB meent dat deze de relevantie niet bevorderen als deze in de winst-en-verliesrekening worden opgenomen. Verder zullen *current value*-varianten (waaronder fair value) en kostprijs nadrukkelijk naast elkaar blijven bestaan en zelfs op instrumentniveau gecombineerd kunnen worden. OCI dient dan weer als een nuttige overbrugging tussen deze waarderingsbegrippen. Bij de definiëring van activa zien we nadrukkelijk het recht centraal staan tot het mogen gebruiken van een bedrijfsmiddel dat de potentie heeft om voordelen te genereren. Dit leidt

tot een ruimer activabegrip dan in het huidige CF. En als laatste zien we dat ‘waarschijnlijkheid’ is teruggedrongen in de criteria voor de balansopname (*recognition*). Of de IASB het uiteindelijk aandurft om deze criteria te laten vallen op een ‘standaard-per-standaard’-niveau (bijvoorbeeld in de IAS 37 of IAS 38 of in de opvolgers van deze standaarden), valt echter te bezien. Er zijn immers nog andere criteria zoals betrouwbare weergave en cost/benefit die de IASB zou kunnen toepassen. Het is inderdaad voor een deel een *filling the gap*-exercitie geweest die de IASB heeft toe-

gepast maar de IASB houdt nog genoeg ruimte in de ED over om in de toekomst alle kanten op te kunnen met zijn keuzes in de ontwikkeling van de toekomstige standaarden. ■

Prof. dr. R.L. ter Hoeven RA is partner op het vaktechnisch centrum van Deloitte Accountants en hoogleraar externe verslaggeving aan de Rijksuniversiteit Groningen.

## Noten

<sup>1</sup> Zie Van Offeren et al. (2013) voor een analyse van de verschillen tussen CF 1989 en CF 2010.

<sup>2</sup> De indeling in het huidige CF als volgt: Hoofdstuk 1: The Objective of General Purpose Financial Reporting; Hoofdstuk 2: Gereserveerd voor *The Reporting Entity*; Hoofdstuk 3: *Qualitative Characteristics of Useful Financial Information*; Hoofdstuk 4: *The Framework (1989): The Remaining Text*.

<sup>3</sup> De Japanse regelgever van verslaggevingsstandaarden (ASBJ) en de European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG).

<sup>4</sup> De IASB kent een uitgebreid ‘due process’ voordat een standaard (of in dit geval het CF) wordt gepubliceerd. In deze laatste fase treedt vaak vertraging op ten opzichte van de eerder aangegeven planning. Dat bleek bijvoorbeeld uit de publicatie van de laatste delen van IFRS 9 (mei 2014) en in het bijzonder van IFRS 15 (juli 2014).

<sup>5</sup> Alle verwijzingen naar specifieke IFRS zijn gebaseerd op IASB (2015) tenzij anders aangegeven.

<sup>6</sup> Deze kritiek is zichtbaar in de ontwerp-reactie van de European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) op de ED (EFRAG, 2015).

<sup>7</sup> Hoogendoorn (2015) heeft het in dit thema-

nummer terecht over een politieke dimensie die de discussie over het al dan niet opnemen van het voorzichtigheidsbeginsel omgaf. Hij geeft voorbeelden die deze dimensie onderstrepen.

<sup>8</sup> Dit is bijvoorbeeld het geval in IAS 37 waar aan *contingent assets* zwaardere eisen worden gesteld dan aan *contingent liabilities* als het gaat om opname op de balans.

<sup>9</sup> Zie voor een overzicht: Scott, 2012, pp. 432 e.v.

<sup>10</sup> Zie ook EFRAG, 2015.

<sup>11</sup> IASB, 2010, BC 3.20 en verder.

<sup>12</sup> Dit is in lijn met de conclusies die de IASB al bereikte in de herziening van IFRS 3. Zie IFRS 3 BC 126-130.

<sup>13</sup> Ik wijs op een markant voorbeeld uit de *illustrative examples* van IAS 37: *example 6: legal requirement to fit smoke filters*. Dit voorbeeld wordt ook aangehaald in de hoofdttekst van IAS 37 (paragraaf 19).

<sup>14</sup> De unit of account wordt als begrip al gebruikt in IFRS 13 als het niveau waarop een actief of verplichting dient te worden geaggregeerd of gedissaggregeerd voor recognition-doeleinden.

<sup>15</sup> Zie bijvoorbeeld paragraaf 4.61 die goed past in de bestaande kaders van IAS 16 en IAS 39 en paragraaf 4.63 die in lijn is met het recognition-model van IAS 39.

<sup>16</sup> Een voorbeeld waarin dergelijke contracten wel moeten worden opgenomen is in overnamesituaties bij de overnemende partij voor wat betreft operating leases (IFRS 3 B 28-30) en onerous contracts (IAS 37.66-69); dit laatste is feitelijk weer een voorbeeld van standaardspecifieke *asymmetric prudence* omdat *profitable contracts* niet mogen worden opgenomen).

<sup>17</sup> Voor een verdere analyse van het matchingbeginsel en de betekenis die dit beginsel heeft in de verslaggeving verwijzen we naar de bijdrage van Hoogendoorn in dit themanummer.

<sup>18</sup> IFRS 3 BC 126.

<sup>19</sup> IFRS 3 BC 128.

<sup>20</sup> Ter Hoeven (2006a); zie voor een samenvatting: Ter Hoeven (2006b).

<sup>21</sup> Hieronder ook te verstaan de activa en verplichting die de balansopnamedrempels niet hebben gehaald (niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen).

<sup>22</sup> IAS 16.41.

<sup>23</sup> Voor een volledige analyse op standaardniveau, zie Brouwer et al. (2015). Brouwer et al. (2015) concluderen op basis van het DP: “that, in relation to the recognition of assets and liabilities, the DP seeks to legitimise existing practice rather than to develop a new and robust framework for consistent standard setting in the future”.

## Literatuur

■ Brouwer, A.J., Hoogendoorn, M.N., & Naarding, E. (2015). Will the changes proposed to the conceptual framework’s definitions and recognition criteria provide a better basis for the IASB standard setting? *Accounting and Business Research*, 45(5), 547-571.

■ Brouwer, A.J. (2015). De invloed van het nieuwe Conceptual Framework op de rapportage over prestaties binnen IFRS, *Maandblad voor*

*Accountancy en Bedrijfseconomie*, 90(1/2), dit themanummer.

■ European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG), (2015). *Document for public consultation on the IASB ED Conceptual Framework for Financial Reporting*, 8 July. Geraadpleegd op <http://www.efrag.org/Front/n1-1496/> EFRAG-document-for-public-consultation-on-the-IASB-ED-Conceptual-Framework-for-Fi-

nancial-Reporting.aspx.

■ Europese Unie (EU) (2013). Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 26 juni 2013 betreffende de jaarlijkse financiële overzichten, geconsolideerde financiële overzichten en aanverwante verslagen van bepaalde ondernemingsvormen, tot wijziging van Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrek-

- king van Richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG van de Raad. Geraadpleegd op <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX:32013L0034>.
- Hoeven, R.L. ter (2013). De visie van de IASB op de individuele entiteit respectievelijk de groep; Een zoektocht naar sporen binnen IFRS. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 87(4), 210-223.
  - Hoeven, R.L. ter (2006a). *De zin en onzin van fair value in de jaarrekening; de zoektocht naar natuurlijke breuklijnen in het historische-kostprijsoppervlak*. Inaugurele rede, Rijksuniversiteit Groningen, 20 juni.
  - Hoeven, R.L. ter (2006b). De waarderingsgrondslag 'fair value' in de jaarrekening; een aanzet tot conceptuele inkadering. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 80(12), 620-628.
  - Hoogendoorn, M.N. (2015). Algemene beginselen en het Conceptual Framework. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 90(1/2), dit themanummer.
  - International Accounting Standards Board (2015). ED/2015/4 *Conceptual Framework for Financial Reporting*, mei 2015. London: IASB. Geraadpleegd op [http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Conceptual-Framework/Documents/May%202015/ED\\_CF\\_MAY%202015.pdf](http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Conceptual-Framework/Documents/May%202015/ED_CF_MAY%202015.pdf).
  - International Accounting Standards Board (2015). *International Financial Reporting Standards, Consolidated without early application*. Official Pronouncements applicable on 1 January 2015. London: IASB.
  - International Accounting Standards Board (2010). ED/2010/2 *Conceptual Framework for Financial Reporting: The Reporting Entity*. London: IASB.
  - International Accounting Standards Board (2008). *Discussion Paper: Preliminary Views on an improved Conceptual Framework for Financial Reporting: The Reporting Entity*, gezamenlijke publicatie met de Financial Accounting Standards Board. London: IASB.
  - Offeren, D. van, Witjes, J., & Verdoes, T. (2013). Ontwikkelingen in het conceptual framework. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 87(9), 355-364.
  - Raad voor de Jaarverslaggeving (2014). *Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving*, editie 2014. Deventer: Kluwer.
  - Scott, W.R. (2012). *Financial Accounting Theory*, 6<sup>th</sup> ed. Toronto: Prentice Hall.